

Results. The study identifies key structural components of professional readiness—cognitive, operational-activity, motivational-value, communicative, and personal-reflective and reveals the role of special pedagogy in their development. The article highlights the effectiveness of correctional-developmental methods, adapted educational programs, special didactic materials, inclusive education technologies, and psychological-pedagogical support as essential tools in preparing future orthopedagogues. The presented tables and diagrams demonstrate the mechanism of readiness formation and reflect the pedagogical conditions that contribute to the development of professional autonomy, reflection, empathy, decision-making skills, and the ability to design individualized educational trajectories for children with SEN.

Conclusions. It is concluded that the effectiveness of training future orthopedagogues largely depends on the

integration of content-based, technological, and practice-oriented components of special pedagogy. Such integration ensures a high level of professional competence, readiness to work with children with special educational needs, and the ability to engage in continuous professional self-development within the modern inclusive educational environment.

Keywords: professional readiness; future orthopedagogues; special pedagogy; correctional-developmental methods; professional competence; inclusive education; motivational-value component; communication skills; practice-oriented training; interdisciplinary interaction.

Одержано редакцією 09. 12. 2025

Прийнято до друку 19. 12. 2025

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2025-4-167-175>

 <https://orcid.org/0009-0001-3539-8472>

ХРЕБТО Тамара

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

e-mail: khrebito7ts@gmail.com

 <https://orcid.org/0009-0000-7204-0210>

КРАВЧУК Олеся

викладачка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

e-mail: kravchukolesya906090@gmail.com

УДК 378.091.3:001.895]:[373.3/.5.011.3-051:7](045)

ІНТЕГРОВАНІ СПОСОБИ НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦТВА

Сучасна стратегія розвитку цивілізації на-
полегливо вимагає нової філософії освіти, визнає
необхідність не просто підвищення рівня осві-
ти, а формування інноваційного типу інтелек-
ту, цілісного мислення молодшої людини, що мо-
же їй допомогти скласти цілісну картину сві-
ту. За цих умов постала необхідність переходу
до нової освітньої парадигми, суть якої можна
визначити як безперервність і цілісність на-
вчання, спрямованого на задоволення різнобіч-
них інтересів особистості.

Формування у свідомості школярів системи
знань про світ і цілісного ставлення особистос-
ті до нього найбільш оптимально здійснюється
в умовах інтегрованого навчання, в якому поєд-
нюються елементи раціонально-логічного та
інтуїтивно-образного мислення. Незважаючи на
те, що дидактичний потенціал навчальних
предметів підвищується в разі інтеграції їх
змісту, результати пілотажного дослідження
показують, що в шкільній практиці цьому пи-
тання приділяється замало уваги, що негативно
позначається на якості навчання школярів.

Метою статті є розробка науково
обґрунтованих способів інтеграції змісту пред-
метів гуманітарного та мистецького циклів,
що є основою інноваційної технології формування
фахових компетентностей майбутніх учителів
мистецтва у процесі професійної підготовки за
освітньою програмою «Образотворче мистецтво».
Формування гармонійного, цілісного мислення
ґрунтується на поєднанні логіко-раціонального
та образно-художнього способів пізнання, яке

забезпечує здатність здобувачів освіти
сприймати навколишній світ як цілісну
систему та може виступати ефективним
інструментом розв'язання складних
соціокультурних і глобальних проблем у процесі
розвитку суспільства.

Для вирішення поставлених завдань нами
було використано комплекс методів досліджен-
ня: теоретичні, емпіричні, обсерваційні, прогно-
стичні, праксиметричні, статистичні.

Наукова новизна отриманих результатів
дослідження полягає в тому, що уперше: – об-
ґрунтовано й експериментально перевірено
інноваційну технологію інтеграції змісту пред-
метів гуманітарного та мистецького циклів у
Новій українській школі, яка передбачає:

1) конструювання змісту навчання пред-
метів гуманітарного та мистецького циклів на
основі механізмів і принципів інтегрованого під-
ходу з урахуванням вікових особливостей учнів;

2) комплексне використання засобів мисте-
цтва на різних етапах процесу навчання (ви-
вчення нового матеріалу, закріплення, повто-
рення тощо);

3) розробку й використання навчально-
методичного забезпечення (форм, методів, за-
собів) інтегрованого навчання;

4) здійснення педагогічного моніторингу яко-
сті інтегрованого навчання школярів.

Отже, нами було з'ясовано, що застосування
інтегрованого підходу забезпечує цілісність
процесу навчання, взаємозумовленість теоре-
тичної та практичної діяльності учня.

Розкрито інтеграцію змісту навчання як процес упорядкування системи структурних одиниць змісту навчальних предметів і зв'язків між цими одиницями.

Установлено, що інтеграція змісту навчання здійснюється шляхом злиття в одному синтезованому курсі (темі, розділі, програмі) елементів різних навчальних предметів, злиття наукових понять і методів різних предметів у загальнонаукові поняття та методи пізнання.

Обґрунтовано, що інтеграція змісту предметів гуманітарного і мистецького циклів значною мірою впливає на емоційно-ціннісне ставлення школярів до фактів, явищ, подій навколишньої дійсності.

Розроблено способи запропонованої інноваційної технології інтеграції змісту предметів гуманітарного та мистецького циклів для Нової української школи (візуально-емоційний, процесуально-репродуктивний, комбіновано-творчий).

Таким чином, в представленій статті охарактеризовано способи інтеграції змісту предметів гуманітарного та мистецького циклів розробленої інноваційної технології, що уможливило здійснення якісної фахової підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва в контексті розробки інтегрованих форм навчання учнів в Новій українській школі.

Ключові слова: інтеграція; способи інтеграції змісту навчальних предметів; інноваційна технологія; фахова компетентність; педагогічна майстерність; інтегровані знання; уміння; навички самовдосконалення.

Постановка проблеми. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті орієнтує педагогічну спільноту на формування в учнів не лише розрізнених знань, умінь і навичок, а насамперед ключових компетентностей, необхідних для повноцінної життєдіяльності. Соціальна, полікультурна, комунікативна та інформаційна сфери суттєво розширюють спектр відомостей і вмінь, якими мають оволодіти здобувачі освіти. Різноманітні способи пізнання дійсності – зокрема мистецтво, філософія та наука – забезпечують комплексний і багатовимірний підхід до осмислення проблем. У зв'язку з цим інтеграція виступає провідним напрямом розвитку сучасного освітнього процесу в Україні.

Візуальна культура в контексті сучасного мистецтва орієнтована на осмислення та вирішення актуальних соціокультурних, естетичних, екологічних, духовних і психологічних проблем. У цьому зв'язку одним із пріоритетних завдань професійної підготовки майбутніх учителів мистецтва є цілеспрямоване формування й розвиток візуальної культури у сфері образотворчого мистецтва на високому фаховому рівні, а також створення інноваційних творчих продуктів, здатних забезпечувати естетичні, культурні та матеріальні потреби суспільства.

У сучасному соціокультурному просторі процес засвоєння та трансформації нових знань відбувається на основі безперервного формування і розвитку компетентностей. Даний підхід був обґрунтований у працях П. Денбостеля та Х. Ліндемана, які трактують компетентність як інтегративну сукупність знань, умінь, навичок, методів діяльності, ціннісних орієнтацій і ставлень, що набуваються, розвиваються та реалізуються в процесі життєдіяльності особистості (Lindemann, 2015, с. 5). Формування фахових компетентностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва в системі мистецької освіти має базуватися на принципах поетапного професійного становлення та саморозвитку творчої особистості (Луговий, 2009; Степко, 2009).

Такий підхід узгоджується з культурологічним, інтегрованим, компетентнісним, особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами, оскільки розкриття творчого потенціалу особистості відбувається через практичну реалізацію знань у процесі різних видів діяльності. У межах даного дослідження увага зосереджується на інноваційних дидактичних засобах формування інтегрованих компетентностей майбутніх вчителів образотворчого мистецтва, здатних творчо застосовувати набуті інтегровані знання та мистецький досвід у подальшій професійній діяльності.

Метою статті є розробка науково обґрунтованих способів інтеграції змісту предметів гуманітарного та мистецького циклів, що є основою інноваційної технології формування інтегрованих компетентностей в майбутніх учителів мистецтва у процесі професійної підготовки за освітньою програмою «Образотворче мистецтво».

Аналіз наукових досліджень засвідчує, що теоретико-методологічну основу проблеми в галузях філософії, педагогіки та психології становлять фундаментальні праці вітчизняних учених, зокрема С. Гончаренка (1997), О. Губка (2010), І. Зязюна (2000). Питання теорії та методики мистецької освіти висвітлено у наукових доробках В. Орлова (2002), І. Ревенко (2012), О. Рудницької (2001) та інших дослідників.

Метою інтегрованої освіти є формування гармонійного, цілісного й екологічно зорієнтованого мислення, що ґрунтується на поєднанні логіко-раціонального та образно-художнього способів пізнання. Такий тип мислення забезпечує здатність здобувачів освіти сприймати навколишній світ як цілісну систему та може виступати ефективним

інструментом розв'язання складних соціокультурних і глобальних проблем у процесі розвитку суспільства.

Інтеграція в освіті постає як складне багатофункціональне явище, що охоплює різні рівні та компоненти освітнього процесу і визначає один із перспективних напрямів удосконалення навчально-виховної діяльності в системі мистецької освіти. Узгодження знань із різних галузей мистецтва, а також їх активне практичне застосування у процесі формування професійних умінь і навичок суттєво впливають на розвиток наукового та креативного мислення студентів, сприяючи формуванню власної світоглядної позиції.

Ідеї інтеграції реалізуються у трьох основних структурних компонентах змісту освіти: системі мистецьких знань, системі фахових умінь і навичок, а також у системі творчо трансформованого мистецького твору.

Отже, в межах дослідження уточнюються та конкретизуються базові поняття, зокрема *«інтегроване навчання»*, *«інтегрована технологія»* та *«дидактичні умови»*.

Інтегроване навчання розглядається як цілеспрямований процес педагогічної взаємодії викладача і студента в системі мистецької освіти, що ґрунтується на принципах інтеграції та реалізується за умови дотримання науково обґрунтованих дидактичних умов.

Під *дидактичними умовами* розуміється сукупність спеціально створених факторів, без яких ефективна реалізація інтегрованого навчання в мистецькій освіті є неможливою; до них належать соціально-педагогічні та психолого-дидактичні чинники.

Інтегрована технологія трактується як упорядкована система процедур і операцій, спрямованих на гарантоване досягнення визначених цілей і завдань інтегрованого навчання.

У сучасній методиці викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу особливої актуальності набуває проблема проєктування та реалізації інтегрованих занять, що зумовлено потребами розвитку особистості майбутнього фахівця на основі його внутрішнього потенціалу з урахуванням сучасних культурно-історичних і технологічних досягнень суспільства.

У структурі інтегрованої технології формування фахових компетентностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва використано загальні механізми інтеграційних процесів у навчанні та способи їх упровадження у середніх освіти.

У межах даного підходу предметом аналізу виступають багатовимірні об'єкти

та інформаційні явища, зміст і сутність яких розкриваються через сукупність різних навчальних дисциплін. Зміст освіти як цілісна система визначається набором її структурних компонентів – навчальних предметів – а також характером і специфікою взаємозв'язків між ними. Тому поряд із аналізом окремих структурних елементів важливого значення набуває виявлення та дослідження провідних міждисциплінарних зв'язків, що забезпечують цілісність і системність освітнього процесу.

Отже, будь-яка дидактична технологія характеризується послідовною структурою, компоненти якої перебувають у тісному взаємозв'язку: мета – зміст – принципи – методи – засоби – форми.

Процес формування фахівця у системі вищої професійної освіти дозволяє обґрунтовано розробити інтегровану технологію формування фахових компетентностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва за складовими компонентами. Запропонована інноваційна технологія передбачає кілька взаємопов'язаних елементів.

По-перше, це постановка основної мети, визначеної на базі змістової основи, сформованої відповідно до вимог Державного освітнього стандарту та потреб соціального замовлення суспільства у підготовці вчителів образотворчого мистецтва. Формування програмних результатів навчання майбутніх вчителів образотворчого мистецтва забезпечує цілісність навчального процесу і реалізується через складові розробленої дидактичної технології, а саме: цільовий, змістовий, дидактичний, технологічний та оцінювальний етапи.

Установлено, що інтеграція змісту освітніх компонентів передбачає, насамперед, виділення одиниць їхнього змісту, що безпосередньо пов'язано з аналізом структури навчальних дисциплін та їхньою типологією, узгодженням навчальних програм, на цій основі були розроблені методи інтегрованого навчання.

Інтегральна компетентність майбутніх вчителів образотворчого мистецтва визначається як здатність розв'язувати складні спеціалізовані педагогічні завдання під час активної педагогічної практики, конструювання змісту інтегрованих уроків, прагнення подолати фрагментарність у системі гуманітарних та мистецьких знань учнів, забезпечення чіткості, компактності і системності навчального матеріалу.

Слід зауважити, що процес інтегрованого навчання передбачає застосування в рамках розробленої інноваційної технології всіх доступних дидактичних

методів і форм, які стимулюють пізнавальний інтерес школярів та сприяють розвитку їхньої позитивної мотивації до навчання. Організація процесу засвоєння школярами інтегрованого змісту предметів гуманітарного та мистецького циклів у навчальному процесі має значний вплив на розвиток їхньої навчальної мотивації.

У сучасній педагогічній науці та практиці педагогічна технологія розглядається як науково структурований педагогічний процес, який передбачає гарантуючих успіх педагогічних дій (Н. Гриценко (2007); В. Паламарчук (2005); О. Падалка, В. Нісімчук і І. Смолюк (1995); І. Прокopenко і В. Євдокимов (2005); С. Сисоєва (2005) та інші).

Створена нами інноваційна технологія інтеграції змісту предметів гуманітарного та мистецького циклів являє собою сукупність процедур та операцій, здійснених з урахуванням окремих педагогічних способів інтеграції змісту предметів гуманітарного та мистецького циклів, що забезпечують досягнення поставлених цілей навчання.

Візуально-емоційний спосіб реалізації розробленої інноваційної технології ґрунтується на інтеграції знаннєвого та емоційного компонентів змісту навчання з метою сприйняття учнями знань як єдності образів, почуттів і цінностей.

Це досягалося через трансформацію навчального матеріалу у внутрішній світ емоційно-естетичних переживань та морально-естетичних ставлень особистості.

Такий спосіб інтеграції змісту предметів гуманітарного та мистецького циклів спрямований на вплив на свідомість і емоційно-почуттєву сферу учня шляхом комплексного застосування мистецьких засобів – музики, літератури, живопису, а також сприяє процесам взаємопроникнення та трансформації елементів гуманітарного та мистецького змісту у нову цілісність.

Запропонована школярам подача образно-візуальної інформації з гуманітарних дисциплін у поєднанні з різноманітними емоційними впливами мистецтва у аудіовізуальному форматі переслідувала мету розвитку зорової пам'яті, без якої неможливе ефективне засвоєння навчального матеріалу інтегрованих предметів, а також формування емоційно-почуттєвої сфери учнів. Завдяки розвитку зорової пам'яті школярі набували навичок роботи з візуальною та аудіовізуальною інформацією, що є надзвичайно важливим для підготовки до діяльності в умовах інформаційного зростання сучасного життя.

У цьому контексті основну роль у сприйнятті відіграє художній образ, який виступає специфічною формою відображення реальності в мистецтві. Інтегративне засвоєння інформації з предметів обох циклів забезпечувалося через «одночасне відчуття», що виникало в процесі синтезованого сприйняття навчальної інформації, одночасно у всіх органах чуттєвого сприйняття стимулюючи комплексне сприйняття матеріалу. У цьому контексті спрацьовував так званий «колірний слух». Ми враховували не лише розуміння ключових характеристик музики та образотворчого мистецтва як самостійних явищ, а й їхній вплив на учнів у процесі викладання гуманітарних дисциплін.

Відомо, що музичний твір у певній мірі відображає історичну дійсність, причому музика, на відміну від інших видів мистецтва, виступає найповнішим зберігачем людських переживань. При цьому чим вагоміший твір, тим виразніше в ньому проявляється емоційний рух – щастя і сум, радість і печаль, які у максимально узагальненій формі стають зрозумілими і доступними кожному.

Як зазначалося, навчальні предмети гуманітарного та мистецького циклів мають численні спільні об'єкти вивчення, що створює сприятливі умови для наочного відображення відповідних зв'язків під час уроку.

Аудіовізуальні засоби навчання використовувалися в межах візуально-емоційного способу реалізації інноваційної технології інтеграції змісту дисциплін гуманітарного та мистецького циклів. Це дало змогу цілеспрямовано керувати образним сприйняттям навчальної інформації учнями, сприяти розвитку їхнього образно-візуального мислення та формуванню здатності до самостійних оцінних суджень.

У ході дослідницької роботи активно застосовувалися відеоматеріали, які забезпечують значно вищу якість передавання кольору порівняно з традиційними репродукціями. Екранні засоби дозволяють демонструвати збільшене зображення «світлової картини» розміром до 1,9×2,6 м, що підсилює наочність поданого матеріалу. Затемнення приміщення під час використання таких засобів сприяє концентрації уваги учнів виключно на екрані, забезпечуючи її максимальну мобілізацію. За таких умов забезпечувалося гармонійне поєднання зміни візуальних образів на екрані зі звуковим супроводом аудіовізуальної художньої композиції історичного змісту.

Сприйняття художньої композиції за допомогою аудіовізуального синтезу різних видів мистецтва ставило учнів у ситуацію

необхідності трансформації образно-художньої інформації у вербальну, понятійну форму. За таких умов процес опанування навчального матеріалу набував активного, діяльнісного характеру, що сприяло підвищенню ефективності його сприйняття та засвоєння школярами.

У процесі навчання дисциплін гуманітарного циклу засоби музики й образотворчого мистецтва застосовувалися поетапно.

Перший етап – підготовчий (доуточний), у межах якого вчителі здійснювали створення музично-візуальних композицій на основі поєднання музичних і живописних творів.

Другий етап був пов'язаний із безпосереднім включенням музики та живопису в структуру інтегрованого уроку. На цьому етапі визначалася структурна одиниця емоційного та морально-естетичного впливу засобами мистецтва в умовах навчального заняття, а також добиралися методичні прийоми, що забезпечували органічне вплетення емоційно-естетичного фрагмента у змістовну структуру уроку.

Таким чином, емоційно-естетичний фрагмент виконував роль лейтмотиву уроку, формуючи відповідний емоційний фон і здійснюючи вплив на різних етапах навчального заняття. Емоційно-естетичні елементи, що застосовувалися як вступна частина уроку, виконували важливу дидактичну функцію, оскільки сприяли формуванню психологічної готовності учнів до сприйняття навчального матеріалу.

Як відомо, що будь-яка інтелектуальна діяльність поряд із формуванням відповідних умінь, навичок і способів дії нерозривно пов'язана з розвитком пам'яті, а також зумовлюється способами опрацювання інформації, призначеної для засвоєння, рівнем сформованості образно-візуальної пам'яті.

Вагомий внесок у вивчення ролі процесів пам'яті в різних видах діяльності особистості зробив харківський вчений П. Зінченко (Губко, 2010), а також зарубіжні дослідники Ж. Піаже, П. Фресс і І. Хофман. За результатами праць багатьох науковців, які досліджували властивості пам'яті, простежується чіткий взаємозв'язок між рівнем мотивації та ступенем активізації організму: зростання мотивації супроводжується підвищенням активності й відповідальності суб'єктів діяльності. Мотиваційні та цільові компоненти сучасного освітнього процесу органічно поєднуються з емоційною регуляцією навчальної діяльності.

Таким чином, у процесі дослідження було встановлено, що завдання традиційної

системи навчання та завдання інтегрованих підходів до поєднання змісту предметів гуманітарного та мистецького циклів відрізняються різним рівнем емоційної напруженості. Вони забезпечували оптимальне поєднання зорової (візуальної) та словесної (вербальної) інформації, сприяючи гармонійному синтезу слова, художнього образу й музично-емоційного впливу відповідно до змісту гуманітарного матеріалу.

Процесно-репродуктивний спосіб інноваційної технології інтеграції гуманітарних і мистецьких предметів базувався на принципі дії. Запропонований нами спосіб спрямований на забезпечення фізіологічної та психологічної цілісності сприйняття, що сприяє творчій трансформації та відтворенню навчальної інформації учнями засобами образотворчого мистецтва.

У процесі реалізації зазначеного способу особлива увага приділяється таким складникам діяльності учнів, як от:

- *ескізуванню*, як способу матеріалізації авторського задуму, що в межах творчої графіки охоплює різні типи проектно-графічних зображень, зокрема: начерк; пошуковий рисунок із розробленням графічних варіантів або деталізацією проектного об'єкта;

- *ескізному проектуванню*, як процесу розроблення проектної ідеї з пошуком образного вирішення;

- *формуванню художньо-пластичного образу*, що передбачає послідовні етапи проектування.

Зазначений спосіб сприяє формуванню в учнів практичних умінь і навичок творчо-репродуктивної діяльності, а також усвідомленню логіки й послідовності графічного проектування.

При застосуванні *процесно-репродуктивного способу* значну увагу було приділено технологіям 3D-графіки, які включають моделювання, анімацію та додаткові ефекти (освітлення, гравітація, атмосферні властивості). Учні працювали з програмами, такими як StudioPro та Extreme 3D, створюючи архітектурні 3D-об'єкти історичних епох.

Найбільш поширеним видом проектно-графіки є тривимірний рендеринг. Рендеринг, тобто перетворення моделі на растрове фотографічне зображення, є тонким процесом, який вимагає від школяра високого рівня візуальної культури, естетичного смаку та інтеграції знань із суміжних предметів.

Отже, реалізація *процесно-репродуктивного способу* розробленої інноваційної технології була спрямована на активізацію навчальної діяльності учнів, пов'язаної з

відтворенням знань засобами образотворчої діяльності (малюванням, ліпленням, моделюванням макетів тощо). Це забезпечило формування позитивної навчальної мотивації, підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, а також сприяло оволодінню образотворчими навичками й мистецькими техніками у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Застосування зазначених видів діяльності позитивно вплинуло на розвиток зорової пам'яті, спостережливості, просторової уяви та дрібної моторики учнів.

Особливістю комплексно-творчого способу розробленої інноваційної технології є саме комплексне проектування, що поєднує елементи двох попередніх способів із пріоритетним акцентом на інтеграції творчого компонента в зміст навчальних предметів, що забезпечує набуття учнями досвіду творчої діяльності.

Найефективнішим в межах дослідження виявився метод проєктів, оскільки він передбачав організацію пошукової діяльності учнів із метою отримання додаткової інформації з різних джерел (навчальні посібники, мистецтвознавча література, мережа Інтернет), що сприяло розвитку пізнавального інтересу, формуванню навичок творчої співпраці та розширенню кругозору школярів. Проєкт (лат. *project*, фр. *plan* – план, припущення, прогноз) визначається як задум або припущення, реалізоване учнями у творчій розробці (Докучаєва, 2005).

Проєктна діяльність школярів, як засіб навчання, дозволяє визначати зміст і рівень складності проєктних завдань для учнів, що впливає не лише на засвоєння знань з окремих навчальних предметів, а й сприяє розвитку особистості школяра

Майбутній вчитель образотворчого мистецтва, який досконало володіє цими елементами, здатний ефективно розв'язувати поставлені завдання та створювати новий, високоякісний мистецький твір, що повністю реалізує його творчий потенціал. Це є ключовою умовою майстерності художника, без якої будь-які ідеї та задуми залишаються лише наміром (Сисоєва, 2005, с. 25–28).

У межах нашого дослідження *комбіновано-творчий спосіб* інноваційної технології реалізується через включення кількох послідовних етапів, що поступово ускладнюються. Найвищого рівня самостійності вимагають підсумкові творчі завдання, які визначаються характером пошукової проблеми та міжпредметним творчим її вирішенням.

Творчо-пошукова діяльність передбачає проходження таких основних етапів:

- 1) спостереження та вивчення фактів і явищ;
- 2) виявлення невідомих явищ, що підлягають дослідженню;
- 3) формулювання гіпотез;
- 4) складання плану дослідження;
- 5) реалізація плану через встановлення взаємозв'язків між різними явищами;
- 6) формування пояснення та обґрунтування рішення;
- 7) перевірка отриманих результатів;
- 8) практичні висновки щодо можливого та доцільного застосування здобутих знань у підсумковій колективній творчій роботі (макет, діорама, композиційне панно, портрет, історична жанрова картина).

Підготовка творчих домашніх завдань з інтегрованих навчальних предметів сприяє комплексному виявленню рівня засвоєння учнями навчального матеріалу, що проявляється у різноманітності змісту та художньо-виразних характеристиках виконаних робіт. Навчальна діяльність може організовуватися як в індивідуальній, так і в груповій формах. Групова форма роботи забезпечує сприятливі умови для розвитку й прояву індивідуальних особливостей школярів, активізує їхню пізнавальну мотивацію та підвищує ефективність навчальної взаємодії, оскільки учні спільно визначають ідейно-образний зміст художніх композицій, просторових моделей або діорам, при цьому кожен учасник реалізує власні творчі можливості під час виконання визначених завдань.

Кожен підхід до інтеграції навчальних предметів базуються на єдиній методиці планування та організації інтегрованого уроку. У цьому контексті сучасна школа може застосовувати різні способи реалізації інтеграції, які об'єднуються в рамках єдиної інноваційної технології. Практика засвідчує, що ефективно проектування інтегрованих уроків потребує чіткого планування, що включає наступні етапи:

- 1) *теоретична підготовка вчителів*, яка передбачає опанування концептуальних аспектів інтеграції, методологічних засад, особливостей практичної реалізації та ефективних способів впровадження інтегрованих підходів у педагогічну діяльність;
- 2) *аналіз навчальних програм* різних предметів з метою виявлення ключових питань і тематичних перетинів, що можуть слугувати основою для інтегрованого навчання;
- 3) *оцінка рівня узгодженості між навчальними предметами*, що охоплює аналіз теоретичних положень, законів, базових понять і загальних методик

міжпредметної взаємодії. Цей етап включає розробку інтегрованого уроку з вибором оптимальних форм, методів, прийомів та засобів навчання;

4) *комплексний відбір навчального матеріалу*, який відповідає принципам інтегрованого вивчення та забезпечує досягнення освітніх цілей;

5) *тематичне планування*, що враховує синхронізацію навчальних процесів за часом і спрямованість на довгостроковий розвиток інтегрованої освітньої діяльності.

У ході дослідження було здійснено теоретичне обґрунтування інноваційної технології інтеграції змісту предметів гуманітарного та мистецького циклів, яка передбачає конструювання змісту навчання на засадах принципів інтегрованого підходу; комплексне використання засобів мистецтва на різних етапах освітнього процесу (вивчення нового матеріалу, його закріплення та повторення).

Отже, у межах дослідження було реалізовано інноваційну технологію інтеграції змісту предметів гуманітарного та мистецького циклів у Новій українській школі, яка здійснювалася за допомогою *візуально-емоційного, процесуально-репродуктивного та комбіновано-творчого способів*.

Її впровадження спрямоване на формування в учнів цілісного бачення світу, розвиток гуманістичного світогляду та підвищення рівня загальної культури школярів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З'ясовано, що основною формою реалізації інтегрованого змісту предметів гуманітарного й мистецького циклів в середній школі є інтегрований урок, який визначено як навчальне заняття, на якому забезпечується формування в учнів узагальнених гуманітарних і мистецьких знань на основі встановлення внутрішньопредметних, міжпредметних і міжгалузевих зв'язків, а також застосування учнями цих знань на практиці, актуалізація життєвого досвіду школярів.

Обґрунтовано інноваційну технологію інтеграції змісту предметів гуманітарного й мистецького циклів, яка передбачає: конструювання змісту навчання предметів гуманітарного та мистецького циклу на основі механізмів і принципів інтегрованого підходу з урахуванням вікових особливостей учнів; комплексне використання засобів мистецтва на різних етапах процесу навчання (вивчення нового матеріалу, закріплення, повторення тощо).

Розроблено різні способи (візуально-емоційний, процесуально-репродуктивний, комбіновано-творчий) запропонованої інноваційної технології, яка формує фахові компетентності майбутніх вчителів образотворчого мистецтва.

Список бібліографічних посилань

- Гончаренко, 1997 – Гончаренко, С.У. (1997). Український педагогічний словник. Київ: Либідь. 376 с.
- Гриценко, 2007 – Гриценко, Н.Н. (2007). Технологія інтегрованого уроку. *Вісник профосвіти*, 19: 9–11.
- Докучаєва, 2005 – Докучаєва, В.В. (2005). Проектування інноваційних педагогічних систем у сучасному освітньому просторі: монографія. Луганськ. 299 с.
- Губко, 2010 – Губко, О.Т. (2010). Зінченко Петро Іванович. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. URL: <https://esu.com.ua/article-16247>.
- Зязюн, 2000 – Зязюн, І.А. (2000). Особливості професійної підготовки педагога. *Філософія освіти XXI століття: проблеми і перспективи*: збірник наукових праць, 3: 39–40.
- Іванчук, 2003 – Іванчук, М.Г. (2003). Формування і розвиток особистісного потенціалу школяра в процесі інтегрованого навчання. *Психологія*: збірник наукових праць, 19: 127–131.
- Ільченко, 2008 – Ільченко, В.Р. (2008). Інтегративний підхід в освіті. *Енциклопедія освіти*. Київ: Юрінком Інтер. С. 356–357.
- Ільченко, 1994 – Ільченко, В.Р. (1994). Конструювання цілісності змісту освіти. *Постметодика*, 2(6): 16–24.
- Козловська, 2003 – Козловська, І.М. (2003). Інтегративний підхід у дидактичних дослідженнях проблем професійної освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи*: збірник наукових праць, 3: 360–368.
- Концептуальні засади профрозвитку, 2015 – Концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів (2015): збірник наукових статей / за ред. В.Г. Кременя, М.Ф. Дмитриченка, Н.Г. Ничкало. Уклад.: М.В. Артюшина, В.П. Тименко та ін. Київ: НТУ. С. 237–240.
- Луговий, 2009 – Луговий, В.І. (2009). Компетентності та компетенції: поняттєво-термінологічний експерт. *Вища освіта України*, 3: 8 – 14.
- Орлов, 2002 – Орлов, В.Ф. (2002). Професійне становлення особистості у професійно-художній освіті. *Педагогічний процес: теорія і практика: наукові записки*, 1: 120–131.
- Паламарчук, 2005 – Паламарчук, В.Ф. (2005). Першооснови педагогічної інноватики. Київ: Освіта України. Т. 2. 504 с.
- Падалка, Нісімчук, Смолюк, 1995 – Падалка, О.С., Нісімчук, А.М., Смолюк, І.О. та ін. (1995). Педагогічні технології: навчальний посібник. Київ: Українська енциклопедія. 255 с.
- Прокопенко, Євдокимов, 2005 – Прокопенко, І.Ф., Євдокимов, В.І. (2005). Педагогічні технології: навчальний посібник. Харків: Колегіум. 224 с.
- Ревенко, 2012 – Ревенко, І.В. (2012). Підготовка майбутніх учителів гуманітарного профілю до художньо-естетичного виховання школярів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків. 225 с.
- Рудницька, 2001 – Рудницька, О.П. (2001). Проблема інтеграції знань у контексті художнього сприймання. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 1: 144–152.
- Сисоєва, 2005 – Сисоєва, С.О. (2005). Особистісно зорієнтовані технології: метод проектів. *Підручник для директора*, 9–10: 25–28.

- Усатенко, 1990 – Усатенко, Т.Т. (1990). Інтеграція змісту освіти та навчання. *Українська мова і література в школі*, 11: 49–52.
- Степко, 2009 – Степко, М.Ф. (2009). Компетентнісний підхід: його сутність. Що є прийнятним, а що проблемним для вищої освіти України? *Вища освіта України*, 1: 43–58.
- Хребто, 2006 – Хребто, Т.С. (2006). Інтегровані уроки у процесі вивчення предметів гуманітарного та мистецького циклу в середній загальноосвітній школі. *Педагогіка та психологія: збірник наукових праць*, 29: 165–169.
- Хребто, 2007 – Хребто, Т.С. (2007). Дидактичні умови інтеграції змісту предметів гуманітарного та мистецького циклу в середній загальноосвітній школі. *Традиції та інновації у підготовці сучасного фахівця закладів культури і мистецтва (удосконалення організації навчальної та виробничої практики у вищих навчальних закладах культури і мистецтва I–II рівнів акредитації)*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 19–21 квітня 2007 року, Львів. Львів: Арал. С. 10–16.
- Хребто, 2011 – Хребто, Т.С. (2011). Дидактична підготовка майбутнього вчителя до розробки інтегрованих форм навчання. *Педагогіка та психологія: збірник наукових праць*, 38: 112–118.
- Хребто, 2016а – Хребто, Т.С. (2016а). Технологія інтеграції змісту історії України та образотворчого мистецтва в середній школі. Науковий огляд: науковий журнал, 6(27): 63–71.
- Хребто, 2016б – Хребто, Т.С. (2016б). Технологія інтеграції змісту історії України та образотворчого мистецтва у формуванні художньо-історичного світогляду учнів. *Вища і середня школа в умовах сучасних викликів*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. С. 99–103.
- Lindemann, 2015 – Lindemann, H.-J. (2015). Kompetenzorientierung. Kompetenzen beschreiben. Berlin. 86 s. URL: http://www.dblernen.de/doc_brosch/Ldn_Kompetenzorientierung_vers14_10-11-2015.pdf.
- References**
- Goncharenko, S.U. Ukrainian pedagogical dictionary. K.: Lybid, 1997. 376 p.
- Hrytsenko, N.N. (2007). Technology of integrated lesson. *Bulletin of professional education*, 19: 9–11.
- Dokuchaeva, V.V. (2005). Designing innovative pedagogical systems in the modern educational space: monograph. Lugansk. 299 p.
- Gubko, O.T. (2010). Zinchenko Petro Ivanovich. *Encyclopedia of Modern Ukraine*. In I.M. Dzyuba, A.I. Zhukovsky, M.G. Zheleznyak [and others] (eds.). Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of NAS of Ukraine. URL: <https://esu.com.ua/article-16247>.
- Zyazyun, I.A. (2000). Peculiarities of professional training of a teacher. *Philosophy of education of the XXI century: problems and prospects: methodological seminar*, 3: 39–40.
- Ivanchuk, M.G. (2003). Formation and development of the personal potential of a schoolchild in the process of integrated learning. *Psychology: collection of scientific works*, 19: 127–131.
- Ilchenko, V.R. (2008). Integrative approach in education. *Encyclopedia of education*. In V.G. Kremen (ed.). Kyiv: Yurinkom Inter. Pp. 356–357.
- Ilchenko, V.R. (1994). Constructing the integrity of the content of education. *Postmethodika*, 2(6): 16–24.
- Kozlovskaya, I.M. (2003). Integrative approach in didactic research on the problems of professional education. *Pedagogy and psychology of professional education: results of research and prospects: collection of scientific works*, 3: 360–368.
- Conceptual principles of professional development of the individual in the context of European integration processes (2015): collection of scientific articles. In V.G. Kremen, M.F. Dmytrichenko, N.G. Nychkalo (eds.). Kyiv: NTU. Pp. 237–240.
- Lugovyi, V.I. (2009). Competencies and competences: a conceptual and terminological excursion. *Higher education of Ukraine*, 3: 8–14.
- Orlov, V.F. (2002). Professional formation of the individual in professional and artistic education. *Pedagogical process: theory and practice: Scientific notes*, 1: 120–131.
- Palamarchuk, V.F. (2005). Fundamentals of pedagogical innovation. Kyiv: Education of Ukraine. Vol. 2. 504 p.
- Padalka, O.S., Nisimchuk, A.M., Smolyuk, I.O. et al. (1995). Pedagogical technologies: teaching aids. Kyiv: Ukrainian encyclopaedia. 255 p.
- Prokopenko, I.F. Evdokimov, V.I. (2005). Pedagogical technologies: textbook. Kharkiv: Kolegium. 224 p.
- Revenko, I.V. (2012). Preparation of future teachers of the humanitarian profile for the artistic and aesthetic education of schoolchildren: Theses of Ph.D dissertation in Pedagogy. Kharkiv. 225 p.
- Rudnytska, O.P. (2001). The problem of knowledge integration in the context of artistic perception. *Continuing professional education: theory and practice*, 1: 144–152.
- Syssoeva, S.O. (2005). Personally oriented technologies: project method. *Textbook for the director*, 9-10: 25–28.
- Usatenko, T.T. (1990). Integration of educational content and teaching. *Ukrainian language and literature in school*, 11: 49–52.
- Stepko, M.F. (2009). Competency approach: its essence. What is acceptable and what is problematic for higher education in Ukraine? *Higher education of Ukraine*, 1: 43–58.
- Khrebtov, T.S. (2006). Integrated lessons in the process of studying subjects of the humanitarian and artistic cycle in a secondary general education school. *Pedagogy and psychology: collection of scientific works*, 29: 165–169.
- Khrebtov, T.S. (2007). Didactic conditions for integrating the content of subjects of the humanitarian and artistic cycle in secondary general education school. *Traditions and innovations in the training of a modern specialist in cultural and art institutions (improvement of the organization of educational and industrial practice in higher educational institutions of culture and art of I–II levels of accreditation)*: materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference April 19–21, 2007. Lviv: Aral. Pp. 10–16.
- Khrebtov, T.S. (2011). Didactic preparation of future teachers for the development of integrated forms of education. *Pedagogy and psychology: collection of scientific works*, 38: 112–118.
- Khrebtov, T.S. (2016a). Technology of integration of the content of the history of Ukraine and fine arts in secondary school. *Scientific Review: Scientific journal*, 6(27): 63–71.
- Khrebtov, T.S. (2016b) Technology of integration of the content of the history of Ukraine and fine arts in the formation of the artistic and historical worldview of students. *Higher and secondary school in the conditions of modern challenges: materials of the International Scientific and Practical Conference*. Kharkiv: KhNPU named after G.S. Skovoroda. P. 99–103.
- Lindemann, H.-J. (2015). Kompetenzorientierung. Kompetenzen beschreiben. Berlin. 86 s. URL: http://www.dblernen.de/doc_brosch/Ldn_Kompetenzorientierung_vers14_10-11-2015.pdf.

KHREBTO Tamara

Ph.D in Pedagogy, Associate Professor at the Department of Fine and Decorative and Applied Arts,
Bohdan Khmelnytskyi Cherkasy National University

KRAVCHUK Olesya

Lecturer at the Department of Fine and Decorative Arts,
Bohdan Khmelnytskyi Cherkasy National University

INTEGRATED TEACHING METHODS AS AN INNOVATIVE TECHNOLOGY OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL IN THE TRAINING OF FUTURE ART TEACHERS

Summary. The modern strategy for the development of civilization insistently demands a new philosophy of education, recognizing the need not just to increase the level of education, but to form an innovative type of intelligence, holistic thinking of a young person, which can help him or her to form a holistic picture of the world. Under these conditions, there was a need to transition to a new educational paradigm, the essence of which can be defined as the continuity and integrity of education aimed at satisfying the diverse interests of the individual.

The formation in the minds of schoolchildren of a system of knowledge about the world and a holistic attitude of the individual towards it is most optimally carried out in the conditions of integrated learning, which combines elements of rational-logical and intuitive-figurative thinking. Despite the fact that the didactic potential of academic subjects increases when their content is integrated, the results of the pilot study show that in school practice, too little attention is paid to this issue, which negatively affects the quality of students' learning.

The purpose of our article is to develop scientifically based methods of integrating the content of subjects of the humanitarian and artistic cycles, which is the basis of an innovative technology for forming professional competencies of future art teachers in the process of professional training under the educational program "Fine Arts". The formation of harmonious, holistic thinking is based on a combination of logical-rational and figurative-artistic methods of cognition, which ensures the ability of education seekers to perceive the world around them as a holistic system and can act as an effective tool for solving complex socio-cultural and global problems in the process of social development.

To solve the tasks set, we used a complex of research methods: theoretical, empirical, observational, prognostic, praxematic, and statistical.

The scientific novelty of the obtained research results lies in the fact that for the first time: – the innovative technology of integrating the content of subjects of the human-

itarian and artistic cycles in the New Ukrainian School has been substantiated and experimentally verified.

So, we found out that the use of an integrated approach ensures the integrity of the learning process, the interdependence of the student's theoretical and practical activities.

The integration of learning content is revealed as a process of organizing the system of structural units of the content of educational subjects and the connections between these units.

It has been established that the integration of learning content is carried out by merging elements of different academic subjects in one synthesized course (topic, section, program), merging scientific concepts and methods of different subjects into general scientific concepts and methods of cognition.

It is substantiated that the integration of the content of subjects of the humanitarian and artistic cycles significantly affects the emotional and value attitude of schoolchildren towards facts, phenomena, and events of the surrounding reality.

Methods of the proposed innovative technology of integrating the content of subjects of the humanitarian and artistic cycles for the New Ukrainian School (visual-emotional, procedural-reproductive, combined-creative) have been developed.

Thus, the presented article describes the ways of integrating the content of the subjects of the humanitarian and artistic cycles of the developed innovative technology, which made it possible to provide high-quality professional training for future teachers of fine arts in the context of developing integrated forms of student learning at the New Ukrainian School.

Keywords: integration; ways of integrating the content of educational subjects; innovative technology; professional competence; pedagogical skills; integrated knowledge; skills; self-improvement skills.

Одержано редакцією 04.11.2025

Прийнято до публікації 20.12.2025

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2025-4-175-182>

 <https://orcid.org/0009-0006-1087-7190>

РИБАЛКО Ілля

аспірант катедри позашкільної освіти,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
e-mail: i.v.rybalko@udu.edu.ua

УДК 374.6КПДЮ:316.734(045)

СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ КИЇВСЬКОГО ПАЛАЦУ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

Проаналізовано теоретичні засади та методи реалізації соціокультурної діяльності закладів позашкільної освіти.

Встановлено, що Київський Палац дітей та юнацтва успішно адаптував свою роботу до умов сьогодення, зокрема в період повномасштабної війни.

Визначено особливості організації заходів для підтримки ментального здоров'я дітей.

Виокремлено ключові проекти та ініціативи, які сприяють формуванню творчих, лідерських та громадянських якостей у вихованців.

Вивчено роль ігромайстерності як інструменту психологічної підтримки.

Запропоновано напрями для подальшого вдосконалення діяльності Палацу, включаючи посилення аналітичної бази та використання кількісних методів.

Узагальнено результати дослідження та рекомендовано основні напрями для подальших наукових розвідок у цій галузі.

Ключові слова: соціокультурна діяльність; позашкільна освіта; Київський Палац дітей та юнацтва; методологія дослідження; виховання молоді;] военний стан; психологічна підтримка; діти та молодь.